

Research Article

แนวทางการส่งเสริมองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4
 ของครูกลุ่มโรงเรียนเพนียด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
**Guidelines for Promoting a Happy Organization
 in Educational Institutions according to
 the Principles of the Four Social Objects of Teachers
 of the Peniat School Group, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province**

นันทิกานต์ โสมอินทร์^{1*}

Nanthikan Som-in^{1*}

ARTICLE INFO

**Name of Author &
Corresponding Author: ***

1. นันทิกานต์ โสมอินทร์*

Nanthikan Som-in*

สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Buddhist Educational Administration,

Graduate School,

Mahachulalongkornrajavidyalaya

University, Thailand.

Email: pattie.ong@gmail.com

คำสำคัญ:

แนวทางการส่งเสริม, องค์กรแห่งความสุข,

สังคหวัตถุ 4, สถานศึกษา

Keywords:

Guidelines for Promoting, Happy

Organization, Four Social Objects,

Educational Institution

Article history:

Received: 07/02/2025

Revised: 01/04/2025

Accepted: 03/06/2025

Available online: 14/11/2025

How to cite:

Som-in, N. (2025). Guidelines for Promoting a Happy Organization in Educational Institutions according to the Principles of the Four Social Objects of Teachers of the Peniat School Group, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province. *Journal of Philosophical Vision*, 30 (2), 28-47.

ABSTRACT

This research aims to (1) study the beliefs and values associated with Som Poi Mon herbal soap in promoting holistic well-being within Lanna culture; (2) examine the production process of Som Poi Mon herbal products through community participation; and (3) present an innovation in the production of Som Poi Mon herbal soap for holistic health promotion through community involvement. This is a qualitative research study that collected data through interviews and focus group discussions. Key informants included community leaders, government officials, civil society representatives, and local herbal product producers totaling 20 participants. The data were analyzed using content analysis.

The research findings indicated that the beliefs and values of Som Poi Mon herbal soap derive from the significance attributed to som poi, which is believed by the Lanna people to eliminate evil and various dangers. This led to the production of Som Poi Mon herbal soap as an innovation reflecting the beliefs and values of som poi in Lanna culture, helping to enhance holistic well-being including physical, mental, intellectual, and social aspects. The participatory product development process consisted of 4 steps: 1. participatory decision-making, 2. participatory activity implementation, 3. participatory benefit-sharing, and 4. participatory evaluation. The community-based production innovation was implemented through 3 key phases: 1. Innovation phase - the community collectively conceived and developed Som Poi Mon soap by extending traditional wisdom, integrating

scientific concepts, and adding Buddhist spiritual value through blessing ceremonies, creating an innovation different from ordinary soap. 2. Development phase - production was carried out by dividing roles according to villagers' expertise, and 3. Implementation phase - real-world testing, market expansion through online marketing and faith networks, community training implementation, result monitoring, and product quality improvement.

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาสภาพองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา ของครูกลุ่มโรงเรียนเพนียด 2. เพื่อศึกษาวิธีการส่งเสริมองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของครูกลุ่มโรงเรียนเพนียด และ 3. เพื่อเสนอแนวทางการส่งเสริมองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของครูกลุ่มโรงเรียนเพนียด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ใช้กลุ่มประชากรครู จำนวน 161 คน ในการวิจัยทั้งหมด เก็บข้อมูลแบบสอบถามความความคิดเห็น โดยใช้สถิติวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1. การส่งเสริมองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา โดยภาพรวม และทุกด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ด้านคุณธรรม ด้านน้ำใจงาม ด้านความสุขขององค์กรและสังคม ด้านการงานดี และด้านสุขภาพดี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.58 เนื่องจากมีการสร้างบรรยากาศที่ดีในที่ทำงาน 2. วิธีการส่งเสริมองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 มีวิธีการ ดังนี้ 1) ด้านสุขภาพดี 2) ด้านน้ำใจงาม 3) ด้านคุณธรรม 4) ด้านความสุขขององค์กรและสังคม 5) ด้านการงานดี เพื่อส่งเสริมการให้รางวัลและอบรมพัฒนาทักษะ 3. แนวทางการส่งเสริมองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของครูกลุ่มโรงเรียนเพนียด มีแนวทางดังนี้ 1) ทาน การให้ ผู้บริหารควรแบ่งปันความรู้ 2) ปิยวาจา วาจาสุภาพ ควรสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ที่สุภาพ 3) อตถจริยา การบำเพ็ญประโยชน์ให้แก่ตนเองและผู้อื่น 4) สมานัตตตา การปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างเท่าเทียมกัน

1. บทนำ

การทำงานมีความสำคัญต่อชีวิตมนุษย์เป็นอย่างยิ่ง อาจกล่าวได้ว่าการทำงานเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตที่ปฏิบัติมากกว่ากิจกรรมใด ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมอุตสาหกรรม คาดกันว่ามนุษย์ได้ใช้เวลาถึงหนึ่งในสามของชีวิตเป็นอย่างน้อยอยู่ในโรงงานหรือสำนักงาน และยังเชื่อว่าในอนาคตอันใกล้นี้ มนุษย์จำเป็นต้องใช้เวลาของชีวิตเกี่ยวข้องกับการทำงานเพิ่มขึ้นไปอีก ซึ่งคนวัยแรงงานเป็นกลุ่มคนกลุ่มใหญ่ที่สุดของโครงสร้างประชากรไทย เป็นกลุ่มคนที่เป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ จึงเป็นกลุ่มประชากรที่ภาครัฐและเอกชนให้ความสำคัญไม่เพียงในการพัฒนาศักยภาพแต่รวมถึงคุณภาพชีวิตที่ดีด้วย

ในปัจจุบันคนส่วนใหญ่ต้องเข้าสู่ระบบการทำงาน ต้องทำงานเพื่อให้ชีวิตดำรงอยู่ได้และตอบสนองความต้องการพื้นฐาน เมื่อคนต้องทำงานในที่ทำงานเป็นส่วนใหญ่ จึงควรมีสภาวะที่เหมาะสม ทำให้เกิดความสุขทั้ง

ร่างกายและจิตใจ มีความรู้สึกมั่นคงทั้งสุขภาวะทางกาย สุขภาวะทางอารมณ์ สุขภาวะทางจิตวิญญาณและสุขภาวะทางสังคม (กองสวัสดิการแรงงาน, 2547: 7-22)

ความสุขเป็นสิ่งที่มนุษย์ทุกคนล้วนปรารถนาและต่างก็แสวงหาความสุขด้วยกันทั้งสิ้นไม่ว่าบุคคลจะอยู่ในสถานะใดก็ตาม ความสุขในการทำงานเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญกับบุคคลในสังคม เพราะในช่วงวัยทำงานเราใช้ชีวิตในการทำงานไม่น้อยกว่า 1 ใน 3 ของแต่ละวัน และในระยะเวลาของคนปกติทั่วไป เกินกว่าครึ่งชีวิตแต่ละบุคคลต้องทำงานไม่ต่ำกว่า 35 ปี ดังนั้น การทำให้บุคลากรมีความสุขในการทำงานจึงเป็นสิ่งสำคัญกับทุกองค์กร เพราะความสุขในการทำงานจะส่งผลต่อสภาพร่างกายและจิตใจทั้งทางตรงและทางอ้อม อันจะส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น นอกจากความสุขในการทำงานมีผลต่อในระดับปัจเจกบุคคลแล้ว ความสุขในการทำงานยังมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อองค์กร เพราะความสุขในการทำงานจะส่งผลต่อความสำเร็จขององค์กรเนื่องจากทุกองค์กรย่อมแข่งขันที่เป้าหมายผลสำเร็จขององค์กร องค์กรในระดับสากลได้ให้ความสำคัญต่อความสุขในการทำงาน ซึ่งปัจจัยชีวิตที่จะสะท้อนให้เห็นว่าบุคคลมีความสุขนอกจากการมีคุณภาพชีวิตที่ดีการอยู่ดีมีสุขคือการมีงานทำ มีรายได้เลี้ยงชีพ นำไปสู่การมีความสุขของครอบครัว และความสุขของสังคมมีความไว้วางใจ มีความเอื้ออาทรในชุมชน มีการพัฒนาทางระดับการศึกษา องค์กรอนามัยโลกจึงให้ความสำคัญต่อการส่งเสริมความสุขในที่ทำงาน ความสุขของคนทำงาน ที่ทำงานน่าอยู่และชุมชนสมานฉันท์และพัฒนาสู่การเป็นองค์กรแห่งความสุข (Burton, 2010: 82-88) สอดคล้องกับแนวความคิดองค์กรแห่งความสุขขององค์การอนามัยโลก ได้ให้ความสำคัญและองค์กรแรงงานระหว่างประเทศ (ILO) เช่นเดียวกัน ทั้งสององค์กรต่างให้ความสำคัญระดับบุคคล ดูแลพนักงานในองค์กร เป็นแนวคิดหลักที่มุ่งการดำเนินงานกับกลุ่มเป้าหมายหลัก คือ คนทำงานในองค์กร สอดคล้องกับแผนงาน สุขภาวะองค์กรภาคเอกชน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ได้เสนอแนวคิด ความสุข 8 ประการ คือ 1) ด้านสุขภาพดี 2) ด้านน้ำใจงาม 3) ด้านการผ่อนคลาย 4) ด้านการหาความรู้ 5) ด้านคุณธรรม 6) ด้านใช้เงินเป็น 7) ด้านครอบครัวที่ดี 8) ด้านความสุขขององค์กรและสังคม (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2552: 6-13)

การแถลงนโยบายการศึกษาในวันที่ 14 กันยายน พ.ศ. 2566 โดย พล.ต.อ. เพิ่มพูน ชิดชอบ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการนับเป็นความพยายามอีกครั้งที่จะลดภาระงานครูที่ไม่ใช่การสอนเพื่อคืนเวลาให้ครูได้สอนนักเรียนอย่างเต็มที่ โดยครั้งนี้มุ่งเน้นไปที่การปรับลดขั้นตอนและเอกสารในการประเมินวิทยฐานะเป็นหลัก นอกจากนี้เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานยังได้ออกนโยบายลดภาระเพิ่มเติมเพื่อช่วยเหลือครูในโรงเรียนขนาดเล็กโดยจะโอนงานจัดซื้อจัดจ้างไปให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทำแทน แต่นโยบายเท่าที่มีการประกาศน่าจะเพียงบรรเทาภาระงานครูได้บางส่วนและไม่ยั่งยืนเหมือนกับความพยายามครั้งก่อน เพราะนโยบายเน้นลดภาระงานเป็นส่วน ๆ ไม่ได้ครอบคลุมภาระงานที่ไม่ใช่การสอนทุกประเภท ที่สำคัญกว่านั้น คือ ไม่ได้จัดการกับปัญหาเชิงโครงสร้างที่เป็นต้นตอของปัญหาภาระงานครู

สถานศึกษาขนาดเล็ก ครูผู้สอนไม่ครบชั้นเรียน ครูผู้สอนที่ปฏิบัติหน้าที่การสอนมีภาระหนักมากขึ้น เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เนื่องจากผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) บางวิชายังไม่บรรลุเป้าหมายที่กำหนด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษามีภาระงานนอกเหนือจากงานตามกรอบภารกิจหลัก ทำให้กระทบต่อการสอน และเป็นแหล่งสะสมความเครียดจนทำให้ครูเกิดความทุกข์ เพื่อให้สอดคล้องกับ

การขับเคลื่อนนโยบายเรียนดี มีความสุข ที่เน้นลดภาระครูและบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งการเรียนการสอนจำเป็นต้องเริ่มจากความสุขทั้งผู้เรียน ผู้สอนและผู้ปกครอง องค์กรควรมีการบริหารจัดการหรือมีแนวทางในการส่งเสริมให้องค์กรในสถานศึกษานั้นเป็นองค์กรแห่งความสุขโดยการสร้างความสุขให้เกิดขึ้นในองค์กร

หลักสังคหวัตถุ 4 เป็นหลักธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยว คือ ยึดเหนี่ยวใจคน ผูกใจคน และประสานหมู่ชน ให้มีความสามัคคี เป็นหลักธรรมที่ทำให้คนเป็นที่รัก เป็นที่ชบใจของคนทั่วไป เป็นการปลูกไมตรี เต็มน้ำใจต่อกัน ทำให้สังคมมีความสุข หากสถานศึกษาน้อมนำมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติ นอกจากจะส่งเสริมความมั่นคงด้านการศึกษาแล้ว สิ่งสำคัญคือจะทำให้เป้าหมายที่วางไว้ประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน ทั้งยังทำให้บุคลากรด้านการศึกษา เช่น ครู นักเรียน รวมทั้งผู้บริหาร อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขอีกด้วย พระพุทธเจ้าตรัสถึงสังคหวัตถุ 4 ไว้ว่า “ดูกรภิกษุทั้งหลาย สังคหวัตถุ 4 ประการนี้” 4 ประการเป็นไฉน? คือ การให้ ความมีวาจาอันเป็นที่รัก ความประพฤติที่เป็นประโยชน์ และความเป็นผู้มีเมตตาต่อภิกษุทั้งหลาย สังคหวัตถุ 4 ประการนี้แล คือ การให้ ความเป็นผู้มีวาจาน่ารัก ความประพฤติที่เป็นประโยชน์ในโลกนี้ และความเป็นผู้มีเมตตาต่อผู้อื่นในธรรมนั้น ๆ ตามสมควร ธรรมเหล่านี้เป็นเครื่องสงเคราะห์โลก ประดุจสลักเพลาคบคุมรถที่ทำให้รถเคลื่อนไปได้ ฉะนั้น หากธรรมเครื่องสงเคราะห์เหล่านี้ยังมีอยู่ แม้มารดาหรือบิดาจะมิได้รับความนับถือหรือบูชา เพราะเหตุแห่งบุตร ก็เป็นเพราะบัณฑิตพิจารณาเห็นธรรมเครื่องสงเคราะห์เหล่านี้เป็นสำคัญ (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 21, 2539: 37–38)

จากความเป็นมาและปัญหาที่กล่าวมา ผู้วิจัยพบว่าความสุขในการทำงานของครูกำลังถูกบั่นทอนลงอย่างต่อเนื่อง หากครูไม่มีความสุขในการปฏิบัติงาน ทั้งงานสอนและงานที่ได้รับมอบหมายนั้น ย่อมส่งผลไปยังผู้เรียน ความสุขของครูผู้สอนเป็นปัจจัยหนึ่งในการขับเคลื่อนพัฒนาผู้เรียน ท่ามกลางสังคมที่มีการแข่งขันความสามารถ ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน ของผู้เรียน และครูยังต้องทุ่มเทการทำงานด้านต่าง ๆ ให้กับสถานศึกษา ดังนั้น ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาแนวทางการส่งเสริมองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 คือ ทาน ปิยวาจา อตถจริยา และสมานัตตตา ของครูกลุ่มโรงเรียนเพนียด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษาของครูกลุ่มโรงเรียนเพนียด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อศึกษาวิธีการส่งเสริมองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของครูกลุ่มโรงเรียนเพนียด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
3. เพื่อเสนอแนวทางการส่งเสริมองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของครูกลุ่มโรงเรียนเพนียด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

3. วิธีดำเนินการวิจัย

1. **รูปแบบการวิจัย** การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามความคิดเห็นจากประชากรครูกลุ่มโรงเรียนเพนียด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 7 โรงเรียน จำนวน 161 คน และใช้งานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นงานวิจัยสนับสนุนเชิงปริมาณ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน

2. ประชากรและแหล่งข้อมูลสำคัญ

ก. **การวิจัยเชิงปริมาณ** สำหรับประชากร ได้แก่ ครูกลุ่มโรงเรียนเพนียด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 7 โรงเรียน รวมทั้งสิ้น 161 คน ในการวิจัยทั้งหมด

ข. **การวิจัยเชิงคุณภาพ** ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเชิงคุณภาพ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษาและด้านศาสนาใช้ในการสัมภาษณ์ข้อมูลสำคัญ ที่ผู้วิจัยโดยการเลือกเจาะจง จำนวน 7 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการสร้างเครื่องมือ

ก. **การวิจัยเชิงปริมาณ** มีขั้นตอนดังนี้ 1. การศึกษาองค์การแห่งความสุขในสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของครูกลุ่มโรงเรียนเพนียด จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี วารสาร ตำราเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2. การกำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือวิจัย 3. การกำหนดวัตถุประสงค์ในการสร้างเครื่องมือการวิจัย โดยขอคำปรึกษาจากกรรมการอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ 4. การสร้างเครื่องมือดำเนินการสร้างเครื่องมือวิจัยและนำเสนอร่างเครื่องมือการวิจัยต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขต่อไป 7. การปรับปรุงแก้ไขและจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์และนำไปใช้จริงเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มเป้าหมายต่อไป

ข. **ลักษณะของเครื่องมือวิจัย** เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) แบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของครูกลุ่มโรงเรียนเพนียด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง และประสบการณ์การทำงาน ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการส่งเสริมองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา ของครูกลุ่มโรงเรียนเพนียด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จากประชากรครูกลุ่มโรงเรียนเพนียด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งแบบสอบถามเป็นลักษณะมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับวิธีการส่งเสริมองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของครูกลุ่มโรงเรียนเพนียด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตอนที่ 4 แบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับข้อเสนอแนะเกี่ยวกับข้อเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษาจากครูกลุ่มโรงเรียนเพนียด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่ครูให้คำตอบเป็นข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา

ค. การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัย มีขั้นตอนดังนี้ 1. แบบสอบถามเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของครูกลุ่มโรงเรียนเพนียด จังหวัดพระนครศรีอยุธยาตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา ด้วยการหาค่าความเที่ยงตรงของเนื้อหา โดยนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาความเหมาะสมของภาษาและเนื้อหารายชื่อ จากนั้นนำไปหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหาที่ต้องการวิจัย (Item-Objective Congruence Index; IOC) และเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.7 ขึ้นไป 2. การหาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่เป้าหมาย จำนวน 30 ชุด เพื่อค่า Cronbach's Alpha ความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม และได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.975 จากนั้นนำแบบสอบถามเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา ที่ปรับปรุงเสนอต่อกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อขอความเห็นชอบและจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างต่อไป

ง. การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับวิธีการส่งเสริมองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา ได้แก่ ทาน การให้ ปิยวาจา วาจาสุภาพ อุตถจริยา กระทำที่เป็นประโยชน์ สมานัตตการมีใจเป็นกลาง บูรณาการกับวิธีการส่งเสริมองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา ได้แก่ ด้านสุขภาพดี ด้านน้ำใจงาม ด้านคุณธรรม ด้านความสุขขององค์กรและสังคม และด้านการทำงานดีจำนวน 7 คน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

ก. การวิจัยเชิงปริมาณ มีขั้นตอนดังนี้ 1) แนวทางการส่งเสริมองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของครูกลุ่มโรงเรียนเพนียด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในประเด็น 5 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านสุขภาพดี 2. ด้านน้ำใจงาม 3. ด้านคุณธรรม 4. ด้านความสุขขององค์กรและสังคม 5. ด้านการทำงานดี 2) การยื่นคำร้องแบบคำร้องทั่วไป (บ.พ 6) ต่อหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อขออนุญาตเชิญผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย หนังสืออนุญาตทดสอบเครื่องมือวิจัย (Try out) หนังสืออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามจากประชากร ครูกลุ่มโรงเรียนเพนียด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 7 โรงเรียน จำนวน 161 คน 3) ผู้วิจัยส่งหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยพร้อมกับแบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลถึงผู้บริหารสถานศึกษาด้วยตนเอง และหลังจากนั้นผู้วิจัยไปรับแบบสอบถามคืนมาด้วยตนเอง 4) ผู้วิจัยปรับข้อมูลแบบสอบถามที่นำไปเก็บรวบรวมจากสถานศึกษาต่าง ๆ กลับมาและนำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาตรวจสอบความสมบูรณ์ แล้วดำเนินการวิเคราะห์ สรุปผลตามขั้นตอนของการวิจัย

ข. การวิจัยเชิงคุณภาพ มีขั้นตอนดังนี้ 1) การยื่นคำร้องแบบคำร้องทั่วไป (บ.พ 6) ต่อหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อขอหนังสือขออนุญาตเชิญผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย หนังสืออนุญาตทดสอบเครื่องมือวิจัย (Try out) หนังสืออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่ผู้วิจัยโดยการเลือกเจาะจงที่มีความเชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษาและด้านศาสนา จำนวน 7 คน 2) ผู้วิจัยประสานงานโดยการนัดหมาย

การสัมภาษณ์ สถานที่สัมภาษณ์ 3) ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับวิธีการส่งเสริมองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษาตาม วัน เวลา ที่นัดหมายไว้

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมที่ได้รับคืนมาทั้งหมดมาตรวจสอบความสมบูรณ์ ครบถ้วนของแบบสอบถามแต่ละชุดแล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ ดังนี้ 1. วิเคราะห์แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง ประสบการณ์การทำงาน วิเคราะห์โดยใช้ความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) 2. วิเคราะห์แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพความสุขในการทำงานของครูกลุ่มโรงเรียนเพนียด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทั้ง 5 ประเด็น ได้แก่ ด้านสภาพดี ด้านน้ำใจงาม ด้านคุณธรรม ด้านความสุขขององค์กรและสังคม ด้านการงานดี จากข้อมูลแบบสอบถามความคิดเห็นของครูกลุ่มโรงเรียนเพนียด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 3. วิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพความสุขในการทำงานของครูกลุ่มโรงเรียนเพนียด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา วิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ตามเกณฑ์การแปลผลของคะแนนค่าเฉลี่ยระดับคะแนนวัดระดับค่า 5 ระดับ 4. วิเคราะห์หาค่า IOC (Item-Objective Congruence Index) เพื่อหาค่าความสอดคล้องกับของแบบสอบถามที่ได้มาจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 คน เพื่อประเมินคุณภาพของแบบสอบถามให้ได้ข้อเสนอแนะในการตรวจสอบความตรงของเนื้อหาเชิงโครงสร้าง และความเที่ยงตรงของเนื้อหา และนำคะแนนจากผู้เชี่ยวชาญมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence; IOC) และคัดเลือกข้อที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.07 ขึ้นไป 5. วิเคราะห์หาค่าคุณภาพเครื่องมือในการหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามแต่ละข้อคำถามสอดคล้องกันหรือไม่ เป็นการวัดความสอดคล้องภายในหรือที่เรียกว่า หาค่า Cronbach's Alpha และการหาค่า “สัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น” (Coesistency of Reliability) โดยใช้โปรแกรมวิจัยทางสังคมศาสตร์ที่นิยมใช้ในปัจจุบัน และได้ค่า IOC เท่ากับ 0.8-1.00

4. ผลการวิจัย

4.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษาของครูกลุ่มโรงเรียนเพนียด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

4.1.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของครูกลุ่มโรงเรียนเพนียด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประกอบด้วยเพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง ประสบการณ์การทำงาน พบว่า 1) ด้านเพศ ครูกลุ่มโรงเรียนเพนียด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 161 คน เป็นหญิงจำนวน 130 คน คิดเป็นร้อยละ 80.75 เป็นชายจำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 19.25 2) ด้านอายุ มีอายุ 25-34 ปี จำนวน 63 คน คิดเป็นร้อยละ 39.13 มีอายุ 35-44 ปี จำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 37.27 มีอายุ 45-54 ปี จำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 19.25 มีอายุ 55 ปีขึ้นไป จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 3.73 และมีอายุต่ำกว่า 25 ปี จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.62 3) ด้านระดับการศึกษา จบปริญญาตรี จำนวน 103 คน คิดเป็นร้อยละ 63.98 และระดับปริญญาโท จำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 36.02 และมีตำแหน่งครู จำนวน 141 คน คิดเป็นร้อยละ 87.58 มีตำแหน่งผู้บริหาร จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 7.45 และครูผู้ช่วย จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 4.97 4) ด้านตำแหน่งมีประสบการณ์การทำงาน

6-10 ปี จำนวน 75 คน คิดเป็นร้อยละ 46.58 มีประสบการณ์การทำงาน 11-15 ปี จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 20.5 และ 5) ด้านประสบการณ์ มีประสบการณ์ทำงาน 1-5 ปี จำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 17.39 มีประสบการณ์การทำงานมากกว่า 15 ปี จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 14.29 และมีประสบการณ์การทำงานน้อยกว่า 1 ปี จำนวน 2 คิดเป็นร้อยละ 1.24

4.1.2 การวิเคราะห์สภาพองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา ของครูกลุ่มโรงเรียนเพนียด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการส่งเสริมองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา ของครูกลุ่มโรงเรียนเพนียด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านสุขภาพดี 2. ด้านน้ำใจงาม 3. ด้านคุณธรรม 4. ด้านความสุขขององค์กรและสังคม และ 5. ด้านการงานดี โดยมีเกณฑ์การวัดระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการส่งเสริมองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา ของครูกลุ่มโรงเรียนเพนียด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ดังต่อไปนี้

- ค่าเฉลี่ย 4.50-5.00 ครูมีความเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด - ค่าเฉลี่ย 3.50-4.49 ครูมีความเห็นอยู่ในระดับมาก

- ค่าเฉลี่ย 2.50-3.49 ครูมีความเห็นอยู่ในระดับปานกลาง - ค่าเฉลี่ย 1.50-2.49 ครูมีความเห็นอยู่ในระดับน้อย

- ค่าเฉลี่ย 1.00-1.49 ครูมีความเห็นน้อยที่สุด และมีผลการวิเคราะห์มีผลดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.1 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเพื่อศึกษาสภาพการส่งเสริมองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา ของครูกลุ่มโรงเรียนเพนียด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทั้ง 5 ด้าน

สภาพการส่งเสริมองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา ของครูกลุ่มโรงเรียนเพนียด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทั้ง 5 ด้าน	N= 161 คน			
	ระดับความคิดเห็น			
	μ	σ	ระดับ	อันดับ
1. ด้านสุขภาพดี	4.34	0.57	มาก	5
2. ด้านน้ำใจงาม	4.66	0.47	มากที่สุด	2
3. ด้านคุณธรรม	4.68	0.43	มากที่สุด	1
4. ด้านความสุขขององค์กรและสังคม	4.65	0.46	มากที่สุด	3
5. ด้านการงานดี	4.56	0.58	มากที่สุด	4
ภาพรวม	4.58	0.45	มากที่สุด	

จากตารางที่ 4.1 สภาพการส่งเสริมองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา ของครูกลุ่มโรงเรียนเพนียด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.58 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.45 รายด้านมี 5 ด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด เรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านคุณธรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.68 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.43 ด้านน้ำใจงาม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.66 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.47 ด้าน

ความสุขขององค์กรและสังคม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.65 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.46 ด้านการงานดี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.56 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.58 และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด ได้แก่ ด้านสุขภาพดี ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.34 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.57 ตามลำดับ

4.2 วิธีการส่งเสริมองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของครูกลุ่มโรงเรียนเพนียด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีดังนี้

1. ด้านสุขภาพดี 1) ทาน การให้ ส่งเสริมให้ครู บุคลากรแบ่งปันความรู้หรือสิ่งของแก่กัน และจัดอบรมให้ความรู้การดูแลสุขภาพ ทานอาหารที่มีคุณภาพ ตามหลักโภชนาการ การตรวจสุขภาพประจำปี 2) ปิยวาจา วาจาสุภาพ ส่งเสริมการใช้ภาษาที่สร้างสรรค์และการใช้คำพูดที่เป็นกำลังใจและสร้างสรรค์ เช่น จัดกิจกรรมที่ทำให้ครูได้พูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันอย่างเปิดใจการชื่นชมผลงานของนักเรียนหรือครูอย่างเปิดเผย 3) อุตถจริยา การบำเพ็ญประโยชน์ จัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ การออกกำลังกายร่วมกัน การจัดกิจกรรมสันทนาการ และส่งเสริมให้ครูและนักเรียนทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมและส่วนตัว เช่น การทำความสะอาดโรงเรียน การปลูกต้นไม้ 4) สมานัตตตา ความมีตนเสมอ ผู้บริหารต้องปฏิบัติต่อครูและบุคลากรทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน โดยไม่เลือกปฏิบัติ สร้างความสามัคคีในองค์กร เช่น จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการทำงานร่วมกันเป็นทีม สร้างบรรยากาศที่เปิดโอกาสให้ทุกคนได้แสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

2. ด้านน้ำใจงาม 1) ทาน การให้ ให้ความช่วยเหลือ หรือให้คำแนะนำโดยไม่หวังผลตอบแทน ส่งเสริมให้ครูมีน้ำใจไปสู่ักเรียน มีความเสียสละในเวลาทำงาน เช่น ไปเยี่ยมบ้านนักเรียน ตลอดจนองค์กรต้องดูแลครอบครัวของครู เช่น ดูแลพ่อแม่ บุตร ของครูเมื่อเจ็บป่วย หรือประสบอุบัติเหตุ 2) ปิยวาจา วาจาสุภาพ ใช้คำพูดที่สุภาพและมีความหมายดีจะช่วยสร้างความรู้สึที่ดี มีน้ำใจที่ดีต่อผู้อื่น เช่น ให้คำแนะนำที่ดี แสดงความขอบคุณและยินดีในความสำเร็จของผู้อื่น 3) อุตถจริยา การบำเพ็ญประโยชน์ การช่วยเหลือเพื่อนร่วมงานหรือผู้อื่นด้วยการกระทำที่เป็นประโยชน์ และจัดกิจกรรมจิตอาสา เพื่อสร้างจิตสำนึกในการช่วยเหลือผู้อื่นที่เดือดร้อน เช่น จัดกลุ่มนักเรียนช่วยเหลือเพื่อนที่มีปัญหาทางการเรียน ช่วยเหลือผู้ประสบภัย หรือการทำกิจกรรมเพื่อสังคม 4) สมานัตตตา ความมีตนเสมอ ส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีและการอยู่ร่วมกัน โดยส่งเสริมการทำงานเป็นทีมและการแก้ไขปัญหาด้วยความเข้าใจ โดยใช้วิธีการที่สร้างสรรค์และเปิดโอกาสให้ทุกคนแสดงความคิดเห็น สร้างความเข้าใจและการยอมรับความแตกต่าง เช่น การอภิปรายหรือการจัดกิจกรรมที่ให้ทุกคนมีโอกาสพูดถึงความคิดเห็นและประสบการณ์ของตนเอง

3. ด้านคุณธรรม 1) ทาน การให้ การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่มุ่งเน้นการพัฒนาจิตใจของบุคลากรให้มีความดีงาม มีคุณธรรม และจริยธรรม ส่งเสริมการให้กำลังใจ เช่น การเขียนขอบคุณ การให้คำชมเชย หรือการจัดกิจกรรมสร้างขวัญกำลังใจ ส่งเสริมการบริจาค เช่น สร้างกล่องรับบริจาคสิ่งของเพื่อนำไปช่วยเหลือผู้ยากไร้ เป็นต้น 2) ปิยวาจา วาจาสุภาพ ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรใช้คำพูดที่สุภาพ เปิดโอกาสในการแสดงความคิดเห็น สร้างวัฒนธรรมที่ให้ความสำคัญกับความจริงใจ โดยสนับสนุนการใช้คำพูดที่มีคุณค่า การพูดความจริง 3) อุตถจริยา การบำเพ็ญประโยชน์ ผู้บริหารและครูควรเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติตนตามหลักธรรมาภิบาล กระทำสิ่งต่าง ๆ โดยไม่หวังผลประโยชน์ส่วนตัว ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทำความดีเพื่อส่วนรวม พร้อมทั้งจะช่วยเหลือผู้อื่น เช่น การฝึกฝนให้นักเรียนทำงานร่วมกันในโครงการที่มีประโยชน์ เช่น การทำโครงการคุณธรรม การระดม

ทรัพยากรไปช่วยโรงเรียนที่ขาดแคลน เป็นต้น 4) สมานัตตตา ความมีตนเสมอ การสร้างวัฒนธรรมที่ทำให้ความสำคัญกับการใช้เหตุผลในการแก้ไขปัญหา เมื่อเกิดปัญหาให้มีการแก้ไขปัญหาอย่างเป็นธรรมและโปร่งใส ทำงานร่วมกันเป็นทีมและส่งเสริมให้ครูและบุคลากรเรียนรู้ที่จะให้อภัยซึ่งกันและกัน

4. ด้านความสุขขององค์กรและสังคม 1) ทาน การให้ การแบ่งปันสิ่งดี ๆ ในทุก ๆ ด้านการให้ความสำคัญในการจัดการเรียนการสอน สนับสนุนปัจจัย อุปกรณ์ในการจัดการเรียนการสอน ลดภาระงานต่าง ๆ ของครูที่ไม่เกี่ยวข้อง ส่งเสริมการให้ทุนการศึกษาแก่นักเรียนที่ขาดแคลน หรือจัดกิจกรรมระดมทุนเพื่อการศึกษา 2) ปิยวาจา วาจาสุภาพ การสร้างวัฒนธรรมของการพูดจาที่สุภาพและมีความเอื้อเฟื้อต่อกัน ส่งเสริมการใช้คำพูดเชิงบวกที่กระตุ้นการทำงานที่ดีและให้กำลังใจในการพัฒนาตนเอง เปิดโอกาสให้ทุกคนได้แสดงความคิดเห็นและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นอย่างตั้งใจ 3) อตถจริยา การบำเพ็ญประโยชน์ สนับสนุนให้ทุกคนในโรงเรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมที่เสริมสร้างคุณค่าและความสุขขององค์กร การสอนและส่งเสริมการทำ ความดี เช่น การทำความสะอาดโรงเรียน การดูแลสวน การอบรมทักษะชีวิต การจัดกิจกรรมส่งเสริมทักษะการทำงานเป็นทีม และการพัฒนาความสามารถทางวิชาการ เป็นต้น 4) สมานัตตตา ความมีตนเสมอ การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการทำงานร่วมกัน การจัดกิจกรรมกลุ่ม สร้างโครงการหรือกิจกรรมที่เน้นการทำงานร่วมกันจากกลุ่มที่มีความแตกต่าง เช่น การจัดกิจกรรมกีฬา การทำงานในกลุ่มที่หลากหลาย เพื่อให้เรียนรู้การทำงานร่วมกันในสถานการณ์ต่าง ๆ

5. ด้านการงานดี 1) ทาน การให้ การให้ความสำคัญกับครูและบุคลากร เช่น ให้ของรางวัลในวันสำคัญต่าง ๆ หรือผลตอบแทน เพื่อเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจ ตลอดจนส่งเสริมให้บุคลากรได้เข้าอบรมสัมมนา หรือศึกษาต่อเพื่อเพิ่มพูนความรู้และทักษะ 2) ปิยวาจา วาจาสุภาพ ส่งเสริมและจัดฝึกอบรมการสื่อสารให้ครูและบุคลากรเรียนรู้ทักษะการสื่อสารที่สุภาพ อ่อนน้อม และสร้างสรรค์ ทั้งในห้องเรียนและในการประชุม รวมทั้งผู้บริหารต้องเป็นแบบอย่างในการใช้ภาษาที่สุภาพและเหมาะสมในการสื่อสารกับครู บุคลากร นักเรียน และผู้ปกครอง 3) อตถจริยา การบำเพ็ญประโยชน์ มอบหมายงานให้ครูและบุคลากรได้ทำตามความถนัดและความสนใจ กำหนดขอบเขตความรับผิดชอบของแต่ละคนให้ชัดเจน ตลอดจนติดตามและประเมินผลงานของบุคลากรอย่างสม่ำเสมอ 4) สมานัตตตา ความมีตนเสมอ ส่งเสริมการปฏิบัติที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น หรือทำตัวให้เข้ากับคนอื่นได้ อย่างมีความเสมอต้นเสมอปลาย

4.3 การเสนอแนวทางการส่งเสริมองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของครูกลุ่มโรงเรียนเพนียด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

แนวทางการส่งเสริมองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของครูกลุ่มโรงเรียนเพนียด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในประเด็น 5 ด้าน ผู้วิจัยได้นำมาสังเคราะห์เพื่อส่งเสริมความสุขในสถานศึกษา โดยด้านที่ควรนำไปส่งเสริมองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของครูกลุ่มโรงเรียนเพนียด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีดังนี้

1. ทาน การให้ 1) ผู้บริหารควรส่งเสริมการแบ่งปันและจัดกิจกรรมให้ครูและบุคลากรได้แบ่งปันความรู้ ทักษะ หรือสิ่งของแก่กัน เช่น การจัดกิจกรรมให้ครูและบุคลากรได้แบ่งปันความรู้ ประสบการณ์ หรือทรัพยากรต่าง ๆ 2) ผู้บริหารควรสนับสนุนให้ครูบริจาคสิ่งของเพื่อนำไปช่วยเหลือผู้ยากไร้ หรือจัดกิจกรรมเพื่อ

สังคมร่วมกัน 3) ผู้บริหารควรให้กำลังใจ เพื่อสร้างวัฒนธรรมการให้กำลังใจซึ่งกันและกัน เช่น การเขียนขอบคุณ การให้คำชมเชย หรือการจัดกิจกรรมสร้างขวัญกำลังใจ 4) ผู้บริหารควรส่งเสริมการดูแลสุขภาพ โดยจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ เช่น การตรวจสุขภาพประจำปี การจัดอบรมเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ การออกกำลังกายร่วมกัน

2. ปิยวาจา วาจาสุภาพ 1) ผู้บริหารควรจัดอบรมการสื่อสารให้บุคลากรเรียนรู้ทักษะการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ การฟังอย่างตั้งใจ และการแสดงออกซึ่งความเห็นด้วยตามสภาพ 2) ผู้บริหารควรส่งเสริมการใช้ภาษาที่สร้างสรรค์ โดยกำหนดกฎระเบียบในการใช้ภาษาที่เหมาะสมในโรงเรียน และส่งเสริมการใช้คำพูดที่เป็นกำลังใจและสร้างสรรค์ 3) ผู้บริหารควรสร้างบรรยากาศการรับฟัง เปิดโอกาสให้ทุกคนได้แสดงความคิดเห็น และรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

3. อุตสาหกิจ การบำเพ็ญประโยชน์ 1) ผู้บริหารควรส่งเสริมการทำกิจกรรมเพื่อสุขภาพ เช่น การออกกำลังกายร่วมกัน การจัดกิจกรรมสันทนาการ หรือการจัดค่ายสุขภาพ 2) ผู้บริหารควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และเปิดโอกาสให้บุคลากรได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน 3) ผู้บริหารควรส่งเสริมให้บุคลากรได้พัฒนาตนเองทั้งด้านวิชาการและส่วนบุคคล เช่น การให้ทุนการศึกษา การสนับสนุนการเข้าร่วมอบรมสัมมนา 3) ผู้บริหารและครูควรเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติตนและมอบหมายงานให้บุคลากรได้ทำตามความถนัดและความสนใจ เพื่อเพิ่มขวัญกำลังใจและประสิทธิภาพในการทำงาน

4. สมานัตตตา ความมีตนเสมอ 1) ผู้บริหารควรมีการปฏิบัติต่อบุคลากรทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน โดยไม่เลือกปฏิบัติ 2) ผู้บริหารควรสร้างบรรยากาศที่เปิดโอกาสให้ทุกคนได้แสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 3) ผู้บริหารควรแก้ไขปัญหายอย่างเป็นธรรม ในการสร้างวัฒนธรรมและให้ความสำคัญกับการใช้เหตุผลในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างเป็นธรรมและโปร่งใส 4) ผู้บริหารควรสร้างความสามัคคีในองค์กร โดยจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการทำงานร่วมกันเป็นทีมในโรงเรียน 5) ผู้บริหารควรสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน โดยจัดกิจกรรมร่วมกับชุมชน เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดี

5. อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพการส่งเสริมองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา ของครูกลุ่มโรงเรียนเพนียด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

สภาพการส่งเสริมองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา ของครูกลุ่มโรงเรียนเพนียด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านคุณธรรม รองลงมาคือ ด้านน้ำใจงาม และต่ำสุดคือ ด้านสุขภาพดี ตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของบุญญพัฒน์ คัมภีร์ และวิโรจน์ สุรสาคร (2567: 11-23) พบว่าค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ 1) องค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เพชรบุรี เขต 2 พบว่า ค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านมีคุณธรรม รองลงมาคือ ด้านมีน้ำใจงาม และต่ำสุด คือ ด้านมีสุขภาพดี และ 2) แนวทางการพัฒนาองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา มีพหุแนวทางดังต่อไปนี้ (1) มีการจัดสรรงบประมาณให้ในแต่ละปีการศึกษาสำหรับการศึกษาดูงานทั้งในและต่างประเทศ (2) จัดกิจกรรมให้บุคลากรในสถานศึกษามีส่วนร่วมในการสร้างความสัมพันธ์ เช่น กีฬา

สร้างความสามัคคี (3) จัดกิจกรรมค่ายส่งเสริมคุณธรรมเบื้องต้น (4) จัดกิจกรรมเชิญวิทยากรมาให้ความรู้ในการวางแผนการใช้จ่ายเงิน และการทำบัญชีรายรับรายจ่าย (5) จัดกิจกรรมศึกษาดูงาน นำสิ่งที่ได้ไปศึกษามาต่อยอดในการพัฒนางานในหน้าที่ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น (6) วางแผนการจัดสรรงบประมาณในการให้ทุนการศึกษา และช่วยเหลือค่าใช้จ่ายในการซื้ออุปกรณ์การศึกษาให้แก่บุตรของครูและบุคลากร และ (7) มีการอบรมปลูกฝังให้ครูและบุคลากรเกิดความรักความสามัคคีต่อองค์กร

1. ด้านสุขภาพดี ผลการศึกษาสภาพการส่งเสริมองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษาของครูกลุ่มโรงเรียนเพนียด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวม ด้านสุขภาพดี อยู่ในระดับมาก เนื่องจากผู้บริหารให้ความสำคัญกับการส่งเสริมกิจกรรมที่มีประโยชน์ต่อสุขภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของพสนัน นิมิตไชยนนท์ และคณะ (2561: 160-167) พบว่า 1) ครูเจเนอเรชั่นวายในโรงเรียนของรัฐในกรุงเทพมหานครมีความสุขในการทำงานอยู่ในระดับมาก โดยค่าเฉลี่ยสูงสุดจำนวน 3 มิติ ได้แก่ สุขภาพกายและสุขภาพจิต รองลงมา คือ ความสามารถในการจัดการความเครียด การเผชิญปัญหาและการปรับตัว การเรียนรู้และการพัฒนาตามลำดับ ส่วนมิติความสุขในการทำงานในภาพรวมของความสุขในการทำงานของครูเจเนอเรชั่นวายอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยของตัวแปรความสุขในการทำงานจำนวน 7 มิติ โดยมิติความสุขในการทำงานที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากจำนวน 7 มิติ ได้แก่ สุขภาพกายและสุขภาพจิต ความสามารถในการจัดการความเครียด การเรียนรู้และการพัฒนา สัมพันธภาพกับเพื่อนร่วมงานและการทำงานเป็นทีม การพักผ่อนหย่อนใจ สังคมรอบข้างและการเป็นประโยชน์ต่อสังคม สุขภาพทางการเงิน ส่วนมิติความสุขในการทำงานที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางจำนวน 2 มิติ ได้แก่ ครอบครัว และจิตวิญญาณและความสงบสุขทางใจ 2) การรับรู้การสนับสนุนจากองค์กร บรรยากาศองค์กรและการถ่ายทอดทางสังคมในที่ทำงานมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสุขในการทำงานของครูเจเนอเรชั่นวายในโรงเรียนของรัฐในกรุงเทพมหานครอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3) การรับรู้การสนับสนุนจากองค์กร บรรยากาศองค์กร และการถ่ายทอดทางสังคมขององค์กรสามารถทำนายความสุขการทำงาน of ครูเจเนอเรชั่นวายในโรงเรียนของรัฐในกรุงเทพมหานครได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. ด้านน้ำใจงาม ผลการศึกษาสภาพการส่งเสริมองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา ของครูกลุ่มโรงเรียนเพนียด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวม ด้านน้ำใจงาม อยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากมีการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นความร่วมมือ สอดคล้องกับงานวิจัยของอริศรา จันทยุทธ (2560) พบว่า 1) ครูมีความสุขในการทำงานโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก และรายด้านอยู่ในระดับปานกลางถึงมาก โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านน้ำใจดี ด้านจิตวิญญาณดี ด้านใฝ่รู้ดี ด้านครอบครัวดี ด้านการงานดี ด้านสังคมดี ด้านสุขภาพดี ด้านผ่อนคลายเป็นดี และด้านสุขภาพเงินดี โดยด้านน้ำใจดี โดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ เต็มใจและยินดีในการทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม รู้สึกเอื้ออาทรต่อคนรอบข้าง ให้ความสำคัญกับการทำงานเป็นทีมและการสื่อสารพูดคุยกับเพื่อนร่วมงานในองค์กร 2) ครูที่มีเพศต่างกัน มีความสุขในการทำงานโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน และรายด้านพบว่าแตกต่างกันในด้านสุขภาพดี ด้านจิตวิญญาณดี และด้านใฝ่รู้ดี 3) ครูที่มีประสบการณ์ในการสอนต่างกัน มีความสุขในการทำงานโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน และรายด้านแตกต่างกันในด้านสุขภาพดี ด้านผ่อนคลายเป็นดี และด้านใฝ่รู้ดี

3. ด้านคุณธรรม ผลการศึกษาสภาพการส่งเสริมองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา ของครูกลุ่มโรงเรียนเพนียด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวม ด้านคุณธรรม อยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากครูได้รับการส่งเสริมการทำความดีในสังคม มีความซื่อสัตย์ต่อผู้อื่นและตนเอง ผู้บริหารมีการสนับสนุนและสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งเสริมคุณธรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของสุทธิศักดิ์ อ่อนตะวัน (2563) พบว่า 1) สมรรถนะของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด 1 ด้าน คือ คุณธรรมและจริยธรรม และอยู่ในระดับมาก 4 ด้าน โดยเรียงลำดับตามมัชฌิมเลขคณิตจากมากไปน้อย ดังนี้ การมุ่งผลสัมฤทธิ์ การบริการที่ดี ทำงานเป็นทีม 2) ความสุขของครูโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับตามมัชฌิมเลขคณิตจากมากไปน้อย ดังนี้ น้ำใจดี มีเมตตาเอื้ออาทรต่อกัน ร่วมกันช่วยเหลือทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมและสังคม การงานดี มีความรู้สึกมั่นคงในหน้าที่ การงานและรายได้ พึงพอใจในสวัสดิการ ภูมิใจในการทำงานของตนทำให้มีความตั้งใจในการปฏิบัติ หน้าที่อย่างเต็มความสามารถ ครอบครัวยุติ สร้างความเชื่อมั่นภายในครอบครัว จัดวินัยญาติ ใช้คุณธรรมและศีลธรรมใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต รู้จักการให้อภัยและขอโทษเมื่อทำผิด มีความกตัญญูต่อบุคคลที่ สังคมดี อบรมดูงานเพื่อพัฒนาทักษะความสามารถของตนให้ดีขึ้นอยู่เสมอ สุขภาพดี บริโภคอาหารที่ดี ออกกำลังกายเป็นประจำอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้รูปร่างสมส่วน ผ่อนคลายดี บริหารจัดการเวลาเพื่อลดภาระงาน และสุขภาพเงินดี สร้างวินัยในการใช้จ่าย มีการออมเงินที่เหมาะสมเพียงพอต่อการจัด การหนี้สิน 3) สมรรถนะของผู้บริหารกับความสุขของครูโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นความสัมพันธ์แบบคล้ายตามกัน

4. ด้านความสุขขององค์กรและสังคม ผลการศึกษาสภาพการส่งเสริมองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา ของครูกลุ่มโรงเรียนเพนียด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวม ด้านความสุขขององค์กรและสังคม อยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากมีการสร้างบรรยากาศที่ดีและการส่งเสริมความสุขในองค์กร สอดคล้องกับงานวิจัยของรุจิกร ตูลาธาร (2565) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับการเป็นองค์กรแห่งความสุขของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี” ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรีโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงค่ามัชฌิมเลขคณิตจากมากไปหาน้อย คือ การเป็นแบบอย่างที่ดี การแสดงความเชื่อมั่นต่อผู้ตาม การกระทำเชิงสัญลักษณ์เพื่อยืนยันวิสัยทัศน์และค่านิยม การปฏิบัติงานอย่างมั่นใจและมองโลกในแง่ดี การวางแนวทางเพื่อบรรลุตามวิสัยทัศน์และการมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนและน่าสนใจ 2) การเป็นองค์กรแห่งความสุขของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรีโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงค่ามัชฌิมเลขคณิตจากมากไปหาน้อย คือ คนทำงานมีความสุข ชุมชนสมานฉันท์ และที่ทำงานน่าอยู่ 3) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับการเป็นองค์กรแห่งความสุขของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรีมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

5. ด้านการงานดี ผลการศึกษาสภาพการส่งเสริมองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา ของครูกลุ่มโรงเรียนเพนียด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวม ด้านการงานดี อยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากผู้บริหารมี

ความสามารถในการวางแผนและดำเนินงาน รวมถึงการจัดการทรัพยากรในโรงเรียนอย่างเหมาะสม สอดคล้องกับงานวิจัยของกฤตชัย สุริยนต์ และคณะ (2562: 1-17) พบว่า 1) ความสุขในการทำงานของครูโรงเรียนในเครือสวนกุหลาบวิทยาลัย โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะผู้บริหารโรงเรียนในเครือสวนกุหลาบวิทยาลัยได้มีการจัดทำกลยุทธ์การพัฒนาคูคลากรเพื่อพัฒนาครูสู่ความเป็นครูมืออาชีพ 2) ประสิทธิภาพของโรงเรียนในเครือสวนกุหลาบวิทยาลัย โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เนื่องจากผู้อำนวยการโรงเรียนมีนโยบายในการทำงานมุ่งผลสัมฤทธิ์ต่อนักเรียน มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเป็นสำคัญและมีความจริงจังต่อการแก้ปัญหาของผู้เรียน 3) ความสัมพันธ์ระหว่างความสุขในการทำงานของครูกับประสิทธิภาพของโรงเรียนในเครือสวนกุหลาบวิทยาลัย โดยรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับค่อนข้างสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เนื่องจากครูโรงเรียนในเครือสวนกุหลาบวิทยาลัย ได้รับมอบหมายงานที่ตรงตามความรู้ความสามารถ 4) การสร้างสมการพยากรณ์ประสิทธิภาพของโรงเรียนจากความสุขในการทำงานของครูโรงเรียนในเครือสวนกุหลาบวิทยาลัย พบว่าองค์ประกอบของความสุขในการทำงานของครู ด้านการติดต่อสัมพันธ์ ด้านความรักในงาน และด้านการเป็นที่ยอมรับ สามารถพยากรณ์ประสิทธิภาพของโรงเรียนในเครือสวนกุหลาบวิทยาลัย โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การทำนายหรืออำนาจพยากรณ์ร่วมกัน ร้อยละ 53.20 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เมื่อครูมีความรัก ความผูกพัน มีความพึงพอใจต่อการดำรงชีวิตอยู่ภายในโรงเรียนอย่างมีความสุข มีคุณภาพชีวิตการทำงานที่ดีจึงทำให้ครูสามารถดำเนินงานต่าง ๆ ภายในโรงเรียนได้บรรลุตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่วางไว้ส่งผลดีต่อประสิทธิภาพโรงเรียน

2. ผลการศึกษาวิธีการส่งเสริมองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของครูกลุ่มโรงเรียนเพนียด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า

1. ด้านสุขภาพดี 1) ทาน การให้ การส่งเสริมให้ครูและบุคลากรได้แบ่งปันความรู้ ทักษะ หรือสิ่งของแก่กัน 2) ปิยวาจา วาจาสุภาพ การส่งเสริมการใช้ภาษาที่สร้างสรรค์และการใช้คำพูดที่เป็นกำลังใจและสร้างสรรค์ 3) อตถจริยา การบำเพ็ญประโยชน์ จัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ เช่น การออกกำลังกายร่วมกัน 4) สมานัตตตา ความมีตนเสมอ ผู้บริหารต้องปฏิบัติต่อครูและบุคลากรทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน

2. ด้านน้ำใจงาม 1) ทาน การให้ การให้ความช่วยเหลือ เวลา หรือการให้คำแนะนำโดยไม่หวังผลตอบแทน การส่งเสริมให้ครูมีน้ำใจไปสู่นักเรียน มีความเสียสละในเวลาราชการหรืออุทิศตนในการทำงาน 2) ปิยวาจา วาจาสุภาพ ใช้คำพูดที่สุภาพและมีความหมายดีจะช่วยสร้างความรู้สึที่ดีและสามารถสร้างน้ำใจที่ดีต่อผู้อื่น 3) อตถจริยา การบำเพ็ญประโยชน์ การช่วยเหลือเพื่อนร่วมงานหรือผู้อื่นด้วยการกระทำที่เป็นประโยชน์ ส่งเสริมการจัดกิจกรรมจิตอาสาเพื่อสร้างจิตสำนึกในการช่วยเหลือผู้อื่นที่เดือดร้อน 4) สมานัตตตา ความมีตนเสมอ ส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีและการอยู่ร่วมกัน โดยส่งเสริมการทำงานเป็นทีมและการแก้ไขปัญหาด้วยความเข้าใจ

3. ด้านคุณธรรม 1) ทาน การให้ การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่มุ่งเน้นการพัฒนาจิตใจของบุคลากรให้มีความดีงาม มีคุณธรรม และจริยธรรม ส่งเสริมการให้กำลังใจ เช่น การเขียนขอบคุณ การให้คำชมเชย หรือการจัดกิจกรรมสร้างขวัญกำลังใจ 2) ปิยวาจา วาจาสุภาพ ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรใช้คำพูดที่สุภาพ เปิดโอกาสในการแสดงความคิดเห็น สร้างวัฒนธรรมที่ให้ความสำคัญกับความจริงจัง การพูดความจริง 3)

อัตถจริยา การบำเพ็ญประโยชน์ ผู้บริหารและครูควรเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติตนตามหลักธรรมาภิบาล กระทำสิ่งต่าง ๆ โดยไม่หวังผลประโยชน์ส่วนตัว 4) สมานัตตตา ความมีตนเสมอ การสร้างวัฒนธรรมที่ให้ความสำคัญกับการใช้เหตุผลในการแก้ไขปัญหา เมื่อเกิดปัญหา ให้มีการแก้ไขปัญหาอย่างเป็นธรรมและโปร่งใส ทำงานร่วมกันเป็นทีมและส่งเสริมให้ครูและบุคลากรเรียนรู้ที่จะให้อภัยซึ่งกันและกัน

4. ด้านความสุขขององค์กรและสังคม 1) ทาน การให้ การแบ่งปันสิ่งดี ๆ ในทุก ๆ ด้านการให้ความสำคัญในการจัดการเรียนการสอน สนับสนุนปัจจัย อุปกรณ์ในการจัดการเรียนการสอน 2) ปิยวาจา วาจาสุภาพ การสร้างวัฒนธรรมของการพูดจาที่สุภาพและมีความเอื้อเฟื้อต่อกัน ส่งเสริมการใช้คำพูดเชิงบวกที่กระตุ้นการทำงานที่ดีและให้กำลังใจในการพัฒนาตนเอง 3) อัตถจริยา การบำเพ็ญประโยชน์ สนับสนุนให้ทุกคนในโรงเรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมที่เสริมสร้างคุณค่าและความสุขขององค์กร การสอนและส่งเสริมการทำความดี 4) สมานัตตตา ความมีตนเสมอ การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการทำงานร่วมกัน การจัดกิจกรรมกลุ่มสร้างโครงการหรือกิจกรรมที่เน้นการทำงานร่วมกันจากกลุ่มที่มีความแตกต่าง

5. ด้านการงานดี 1) ทาน การให้ การให้ความสำคัญกับครูและบุคลากร 2) ปิยวาจา วาจาสุภาพ ส่งเสริมและจัดฝึกอบรมการสื่อสารให้ครูและบุคลากรเรียนรู้ทักษะการสื่อสารที่สุภาพ อ่อนน้อม และสร้างสรรค์ ทั้งในห้องเรียนและในการประชุม 3) อัตถจริยา การบำเพ็ญประโยชน์ มอบหมายงานให้ครูและบุคลากรได้ทำตามความถนัดและความสนใจ กำหนดขอบเขตความรับผิดชอบของแต่ละคนให้ชัดเจน 4) สมานัตตตา ความมีตนเสมอ ส่งเสริมการปฏิบัติที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น หรือทำตัวให้เข้ากับคนอื่นได้ อย่างมีความเสมอต้นเสมอปลาย

วิธีการส่งเสริมองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของครูกลุ่มโรงเรียนเพนียด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวม 5 ด้าน สอดคล้องกับงานวิจัยของเด่นชัย อาทิตยเจริญชัย (2548) พบว่า 1) องค์กรแห่งความสุขของโรงเรียนศรีบุญยานนท์โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมาก 5 ด้าน โดยเรียงลำดับค่ามัธยเทศจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านคุณธรรม ด้านน้ำใจงาม ด้านการหาความรู้ ด้านครอบครัวที่ดีและด้านความสุขขององค์กรและสังคม ส่วนด้านอื่นอยู่ในระดับปานกลาง 3 ด้าน โดยเรียงลำดับค่ามัธยเทศจากมากไปน้อยดังนี้ ด้านการผ่อนคลาย ด้านใช้เงินเป็น และด้านสุขภาพดี 2) ทักษะของบุคลากรในโรงเรียนศรีบุญยานนท์ต่อองค์กรแห่งความสุข พบว่า ด้านสุขภาพดี: บุคลากรมีการออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ และมีการตรวจสุขภาพประจำปี ด้านน้ำใจงาม: บุคลากรมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน แบ่งปันสิ่งต่าง ๆ ให้กัน และมีการทำงานเป็นทีม ด้านการผ่อนคลาย: บุคลากรมีการผ่อนคลายความเครียดด้วยการปรับใจรับสิ่งที่เกิดขึ้น สภาพปัญหา สถานการณ์ และใช้เวลาว่างกับครอบครัว ด้านการหาความรู้: บุคลากรมีการใฝ่หาความรู้อย่างสม่ำเสมอ เพื่อพัฒนาตนเอง ด้านคุณธรรม: บุคลากรมีคุณธรรม รู้จักให้อภัย นำคำสอนทางศาสนามาใช้ในการปฏิบัติงาน ด้านการใช้เงินเป็น: บุคลากรมีรายได้ที่เพียงพอ ไม่มีภาระหนี้สิน รู้จักการวางแผนการใช้เงิน ด้านครอบครัวที่ดี: บุคลากรให้ความสำคัญกับครอบครัว มีเวลาให้กับครอบครัว โดยการทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน ด้านความสุขขององค์กรและสังคม: บุคลากรมีความสุขที่ได้ทำงานในองค์กร เพราะมีส่วนร่วม และสังคมในการทำงานได้รับการยอมรับและรักองค์กร

5.2.3 การเสนอแนวทางการส่งเสริมองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของครูกลุ่มโรงเรียนเพนียด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

แนวทางการส่งเสริมองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของครูกลุ่มโรงเรียนเพนียด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในประเด็น 5 ด้าน ผู้วิจัยได้นำมาสังเคราะห์เพื่อส่งเสริมความสุขในสถานศึกษา โดยด้านที่ควรนำไปส่งเสริมองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของครูกลุ่มโรงเรียนเพนียด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีดังนี้

1. ทาน การให้ 1) ผู้บริหารควรส่งเสริมการแบ่งปันและจัดกิจกรรมให้ครูและบุคลากรได้แบ่งปันความรู้ ทักษะ หรือสิ่งของแก่กัน เช่น การจัดกิจกรรมให้ครูและบุคลากรได้แบ่งปันความรู้ ประสบการณ์ หรือทรัพยากรต่าง ๆ 2) ผู้บริหารควรสนับสนุนให้ครูบริจาคสิ่งของเพื่อนำไปช่วยเหลือผู้ยากไร้ หรือจัดกิจกรรมเพื่อสังคมร่วมกัน 3) ผู้บริหารควรให้กำลังใจ เพื่อสร้างวัฒนธรรมการให้กำลังใจซึ่งกันและกัน 4) ผู้บริหารควรส่งเสริมการดูแลสุขภาพ โดยจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ

2. ปิยวาจา วาจาสุภาพ 1) ผู้บริหารควรจัดอบรมการสื่อสารให้บุคลากรเรียนรู้ทักษะการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ การฟังอย่างตั้งใจ และการแสดงออกซึ่งความเห็นด้วยด้วยคุณภาพ 2) ผู้บริหารควรส่งเสริมการใช้ภาษาที่สร้างสรรค์ โดยกำหนดกฎระเบียบในการใช้ภาษาที่เหมาะสมในโรงเรียน และส่งเสริมการใช้คำพูดที่เป็นกำลังใจและสร้างสรรค์ 3) ผู้บริหารควรสร้างบรรยากาศการรับฟัง เปิดโอกาสให้ทุกคนได้แสดงความคิดเห็นและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

3. อัตถจริยา การบำเพ็ญประโยชน์ 1) ผู้บริหารควรส่งเสริมการทำกิจกรรมเพื่อสุขภาพ เช่น การออกกำลังกายร่วมกัน การจัดกิจกรรมสันทนาการ หรือการจัดค่ายสุขภาพ 2) ผู้บริหารควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และเปิดโอกาสให้บุคลากรได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน 3) ผู้บริหารควรส่งเสริมให้บุคลากรได้พัฒนาตนเองทั้งด้านวิชาการและส่วนบุคคล 4) ผู้บริหารและครูควรเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติตนและมอบหมายงานให้บุคลากรได้ทำตามความถนัดและความสนใจ เพื่อเพิ่มขวัญกำลังใจและประสิทธิภาพในการทำงาน

4. สมานัตตตา ความมีตนเสมอ 1) ผู้บริหารควรมีการปฏิบัติต่อบุคลากรทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน โดยไม่เลือกปฏิบัติ 2) ผู้บริหารควรสร้างบรรยากาศที่เปิดโอกาสให้ทุกคนได้แสดงความคิดเห็น 3) ผู้บริหารควรแก้ไขปัญหอย่างเป็นธรรม ในการสร้างวัฒนธรรมและให้ความสำคัญกับการใช้เหตุผลในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างเป็นธรรมและโปร่งใส 4) ผู้บริหารควรสร้างความสามัคคีในองค์กร โดยจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการทำงานร่วมกันเป็นทีม 5) ผู้บริหารควรสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน โดยการจัดกิจกรรมร่วมกับชุมชน

แนวทางการส่งเสริมองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของครูกลุ่มโรงเรียนเพนียด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวม สอดคล้องกับงานวิจัยของศราวุฒิ อินดา และวันทนา อมตารียกุล (2565: 83-96) พบว่า 1) สภาพปัจจุบันของการเป็นองค์กรแห่งความสุขอยู่ในระดับปานกลางและสภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) การหาแนวทางการพัฒนาสู่องค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ควรมีการกำหนดเป้าหมาย วางแผนการปฏิบัติงานให้ชัดเจน ส่งเสริมการดูแลสุขภาพร่างกายให้แข็งแรง สนับสนุนสื่อวัสดุอุปกรณ์ในการปฏิบัติงานอย่างเหมาะสม มอบหมายภาระงานให้เหมาะสมกับศักยภาพ

ของแต่ละบุคคล เสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม เป็นแบบอย่างให้แก่บุคลากร สร้างบรรยากาศที่ทำงานให้น่าอยู่ ส่งเสริมการทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน ปรีกษา ให้คำแนะนำเรื่องการใช้ชีวิต ให้ความสำคัญกับสมาชิกในครอบครัวของบุคลากรให้มีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร

องค์ความรู้จากการวิจัย

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยเรื่องแนวทางการส่งเสริมองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของครูกลุ่มโรงเรียนเพนียด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้ศึกษาตามแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และผลจากแบบสอบถาม ผลการสัมภาษณ์ ตามประเด็นทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านสุขภาพดี ด้านน้ำใจงาม ด้านคุณธรรม ด้านความสุขขององค์กรและสังคม และด้านการงานดี ผู้วิจัยมาสังเคราะห์เพื่อสรุปเป็นแนวทางการส่งเสริมองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของครูกลุ่มโรงเรียนเพนียด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย ดังภาพที่ 4.1

ภาพที่ 4.2 แนวทางการส่งเสริมองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4

จากภาพที่ 4.2 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยเรื่อง แนวทางการส่งเสริมองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของครูกลุ่มโรงเรียนเพนียด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สามารถอธิบายได้ว่า

1. H: **ด้านสุขภาพดี (Healthy)** หมายถึง การที่ครูมีสุขภาพร่างกายแข็งแรง ออกกำลังกายเป็นประจำ รับประทานอาหารหลากหลาย และหลีกเลี่ยงสิ่งเสพติด สามารถจัดการกับความเครียดและปัญหาในชีวิตประจำวัน มีความสุขในการทำงาน พักผ่อนเพียงพอและมีกิจกรรมเสริมสร้างสุขภาพร่างกายและจิตใจ

2. K: **ด้านน้ำใจงาม (Kindness)** หมายถึง การที่ครูช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความจริงใจและมีความเมตตา ใส่ใจในความรู้สึกของผู้อื่นและมีจิตอาสาที่พร้อมจะช่วยเหลือกิจกรรมเพื่อส่วนรวม มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ทำให้เพื่อนร่วมงานรู้สึกดี และสร้างบรรยากาศที่ดีในที่ทำงานและสังคมรอบตัว

3. M: **ด้านคุณธรรม (Morality)** หมายถึง การที่ครูนำหลักธรรมคำสอนในศาสนามาปฏิบัติในชีวิตประจำวัน รับผิดชอบตนเอง ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีและมีความซื่อสัตย์ รู้จักการให้อภัยและสนับสนุนให้นักเรียนพัฒนาคุณธรรม พร้อมทั้งส่งเสริมการทำความดีในสังคม

4. O: **ด้านความสุขขององค์กรและสังคม (Organizations and society)** หมายถึง การที่ครูเป็นสมาชิกที่ดีของสถานศึกษาและมีความสัมพันธ์ที่ดีร่วมกับเพื่อนร่วมงาน มีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ส่งเสริมความสุขขององค์กร สามารถพัฒนาตนเอง ได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารในการทำงานอย่างมีความสุข และมีส่วนร่วมในการพัฒนาองค์กรและสังคม

5. W: **ด้านการงานดี (Work-life)** หมายถึง การที่ครูทำงานในสภาพแวดล้อมที่ดีและได้รับการสนับสนุนที่เหมาะสม ซึ่งช่วยให้ครูมีความพอใจในผลงานและทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความมุ่งมั่นในการพัฒนาคุณภาพงานของตนเอง และได้รับการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะการทำงาน พร้อมทั้งมีความพึงพอใจในการได้รับการพิจารณาเลื่อนตำแหน่งที่เหมาะสม

6. สรุป

การวิจัยนี้ได้ค้นพบว่า การส่งเสริมองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 เป็นหลักธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจของผู้อื่น หรือเป็นหลักการสงเคราะห์ซึ่งกันและกันทำให้สังคมเป็นสุข สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการส่งเสริมองค์กรความสุขในสถานศึกษา โดยพบว่าองค์ประกอบสำคัญที่สุดคือ 1) การให้ คือ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แบ่งปัน เสียสละ เรียกว่า ทาน 2) วาจาสุภาพ คือ การพูดจาด้วยถ้อยคำสุภาพ พูดด้วยความจริงใจ ไม่พูดหยาบคายและก้าวร้าว เรียกว่า ปิยวาจา 3) การช่วยเหลือบำเพ็ญประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น เรียกว่า อัตถจริยา และ 4) ความมีตนเสมอ คือ ความเสมอภาคต่อกัน วางตัวเหมาะสม ปฏิบัติตนเสมอต้นเสมอปลาย เรียกว่า สมานัตตตา

แนวทางการส่งเสริมองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษาของครูคือ ต้องเตรียมสอนให้พร้อมและวิธีการสอนที่หลากหลาย ส่งเสริมการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์ ครูปฏิบัติหน้าที่ด้วยความจริงใจและซื่อสัตย์ ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพครู เพราะครูมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและส่งเสริมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมระหว่างครู นักเรียน และชุมชน การส่งเสริมองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษาของครู ทั้ง 5 ด้าน คือ 1) ทางด้านสุขภาพดี การมีสุขภาพที่ครบถ้วนทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสังคมที่มีความสมบูรณ์และมีสุขภาพชีวิตที่ดี 2) ด้านน้ำใจงาม การแสดงออกถึงความเอื้ออาทรและความเมตตาต่อผู้อื่น 3) ด้านคุณธรรม สภาวะที่บุคคลประพฤติ

ปฏิบัติตน ตามแนวทางที่สังคมได้กำหนดว่าเป็นสิ่งดีงาม จะแสดงออกมาโดยการกระทำทางกาย วาจา และจิตใจ
4) ด้านความสุขขององค์กรและสังคม สภาวะที่บุคคลรู้สึกพึงพอใจในชีวิต ทั้งในด้านการงานและการใช้ชีวิต
ส่วนตัว 5) ด้านการงานดี การทำงานที่มีคุณภาพสูง โดยเน้นที่การสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีและความพึงพอใจในงาน

ดังนั้น จึงเป็นเหตุผลว่า ทำไมผู้เขียนจึงเสนอว่า หลักสังคหวัตถุ 4 เป็นแนวทางที่จะช่วยให้การส่งเสริม
องค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา การเรียนรู้และมีส่วนร่วมในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรเป็นไปอย่าง
บรรลุผล ความคิดที่ว่าองค์กรมีความพร้อมทางด้านหลักสังคหวัตถุ 4 มากเพียงใด การปรับใช้การบริหารความ
หลากหลายของคนในองค์กร ยังช่วยกันลดความขัดแย้งและสร้างสรรค์บรรยากาศการทำงานที่ดีสามารถนำ
ผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์โดยใช้เป็นแนวทางในการพิจารณาปรับปรุงหรือพัฒนาการบริหารงาน สามารถบูรณา
การกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาโดยเฉพาะหลักสังคหวัตถุ 4 ให้เกิดประสิทธิผลต่อไป

7. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 1) ด้านสุขภาพดี ผู้บริหารควรเน้นการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพ
ทั้งร่างกายและจิตใจของบุคลากร พร้อมทั้งส่งเสริมการมี Mindset ที่ดีเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพในการทำงาน
และการบริหารงานให้ดีขึ้น 2) ด้านน้ำใจงาม ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูและบุคลากรมีน้ำใจในการช่วยเหลือและ
แบ่งปัน 3) ด้านคุณธรรม ผู้บริหารควรส่งเสริมการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาล ความรับผิดชอบต่อตนเองและ
สังคม มีการตัดสินใจอย่างยุติธรรมเพื่อสร้างความสุขและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในองค์กร 4) ด้านความสุข
ขององค์กรและสังคม ผู้บริหารควรส่งเสริมการทำงานร่วมกัน สนับสนุนกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมและการบำเพ็ญ
สาธารณประโยชน์ และสร้างความสามัคคีในองค์กรผ่านความร่วมมือกับชุมชน 5) ด้านการงานดี ผู้บริหารควร
สร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพบุคลากร โดยสนับสนุนการพัฒนาตนเอง ส่งเสริมการจัดการ
เรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นหลัก

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้ 1) ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำผลวิจัยเรื่อง แนวทางการส่งเสริม
องค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 “ด้านคุณธรรม” ของครูกลุ่มโรงเรียนเพนียด จังหวัด
พระนครศรีอยุธยา ไปปรับใช้และส่งเสริมองค์กรให้มีคุณธรรมในลำดับต่อไป 2) ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำผล
วิจัยเรื่อง แนวทางการส่งเสริมองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 “ด้านน้ำใจงาม” ของครู
กลุ่มโรงเรียนเพนียด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ไปปรับใช้และส่งเสริมองค์กรเพื่อสร้างบรรยากาศที่ดีในลำดับ
ต่อไป

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรวิจัยเรื่อง การจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพแก่ครู และ
บุคลากรกลุ่มโรงเรียนเพนียด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 2) ควรวิจัยเรื่อง การสนับสนุนการทำงานแก่ครู และ
บุคลากรกลุ่มโรงเรียนเพนียด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 3) ควรวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลง
ความสุขในการทำงานของครู เมื่อระยะเวลาผ่านไป เพื่อส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาความสุขในการทำงานของครู
และบุคลากร กลุ่มโรงเรียนเพนียด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

8. เอกสารอ้างอิง

- กฤตชัย สุริยนต์ และคณะ. (2562). ความสัมพันธ์ระหว่างความสุขในการทำงานของครูกับประสิทธิภาพของโรงเรียนในเครือสวนกุหลาบวิทยาลัย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารสังคมศาสตร์วิจัย*. 10 (2), 1-17.
- กองสวัสดิการแรงงาน. (2547). *คุณภาพชีวิตการทำงาน (Quality of Work Life)*. กรุงเทพฯ: อนุสารพริน.
- เด่นชัย อาทิตย์เจริญชัย. (2548). องค์การแห่งความสุขของโรงเรียนศรีบุญยานนท์. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- บุญญพัฒน์ คุ่มภัย และวิโรจน์ สุรสาครม. (2567). องค์การแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2. *วารสารชมรมบัณฑิตศิลป์*. 2 (3), 11-23.
- พสนัน นิรมิตไชนนธ์ และคณะ. (2561). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของครูเจเนอเรชันวายในโรงเรียนของรัฐในกรุงเทพมหานคร. *Veridian E-Journal, Silpakorn University ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ*. 11 (3), 160-176.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เล่ม 21*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- รุจิกร ตูลาธาร. (2565). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับการเป็นองค์กรแห่งความสุขของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ศราวดี อินดา และวันทนา อมตาริยกุล. (2565). แนวทางการพัฒนาสู่องค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย. *วารสารปัญญาภิธาน*. 7 (1), 83-96.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2552). *คู่มือมาสร้างองค์กรแห่งความสุขกันเถอะ*. กรุงเทพฯ: แผนงานสุขภาวะองค์กรภาคเอกชน.
- สุทธิศักดิ์ อ่อนตะวัน. (2563). สมรรถนะของผู้บริหารกับความสุขของครูโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- อริศรา จันทยุทธ. (2560). การศึกษาความสุขในการทำงานของครูกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอสันติสุข สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจ เขต 1. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- Burton, J. (2010). *WHO Healthy Workplace Framework and Model Background Document and Supporting Literature and Practices*. Geneva, Switzerland: WHO Press.